

SZOMBATHY BÁLINT

A tiszteletbeli magyar

Slavko Matković munkáihoz

1988-ban vette kezdetét Slavko Matković (1948–1994) szabadkai alkotó tágabb értelemben vett pályája a magyar vonzásokörű kísérleti-alternatív művészetben, vagyis a Kárpát-medence területén. Abban az esztendőben került sor ugyanis szerzői estjére ezeknek a soroknak az írójával közösen az érsekújvári CSEMADOK épületében, amelynek folytatása Brűnbnben és Pozsonyban volt. A Mészáros Ottó és Juhász R. József által szervezett körút mintegy előjátéka volt a következő esztendőben indult, bizonyos formában ma is létező Transart Communication multimediális művészeti fesztiválnak.

Az ugyancsak 1988-ban Szegeden megrendezett 12. Polyphonix Alternatív Költészeti Fesztiválon fellépő Matkovićnak Szkárosi Endre odaajándékozta a „tiszteletbeli magyar” címet, melyet 1994-ben bekövetkezett haláláig méltán viselt. Matković mozgása és tevékenysége a magyar művészeti közegben sokrétűnek bizonyult. Amellett, hogy szerteágazó küldeményművészeti tevékenységének keretében számos magyarországi nemzedéktársával tartott fenn kapcsolatot, kiállításokon szerepelt és baráti szálakat szőtt, fordította például Kassák képverseit is szerb-horvára.

Az 1969-ben Szabadkán általa alapított Bosch+Bosch Művészeti Csoport főleg magyar fiatalokat verbuváló társulatában kezdődött érdeklődése a tágabb értelemben vett magyar kultúra és művészet iránt. Megtanult magyarul olvasni, az írással azonban hadilábon állt. De ennyi is elegendő volt ahhoz, hogy jól tájékozódjon a kortárs magyar képzőművészetben és irodalomban. Ez irányú érdeklődését erősítette hosszabb budapesti ösztöndíja a 80-as években, melyet a Vajdasági Írószövetség és a Magyar Írószövetség csereprogramjának keretében nyert el. Ekkor ismerkedett meg számos fővárosi alkotóval, akikkel már korábban levelezésben állt.

Matković sokrétű művészetet mondhatott a magáénak, korán, 1970-ben bekerülve a jugoszláv művészet „második vonalát” alakító konceptuális mozgásokba, egy időben lépve fel az országos porondon a Bosch+Bosch többi tagjával. Ő is hagyományos műfajokkal indított a 60-as évek végén – rajzolt és festett –, de nagyon gyorsan lázadni kezdett a „helyi színeket” ápoló provinciális szemlélet ellen. Valójában a csoport megalakítása is annak az igénytámasztásnak volt a következménye, hogy a fellépő nemzedék átértelmezje a szűkebb közösség művészeti felfogását, begyepesedett gondolatvilágát. Az új eszményeket a kozmopolita magatartás, tudniillik a nemzetközi

Slavko Matković

történeti avantgárd vívmányai jelentették a számára mind a képzőművészetben, mind az irodalomban.

Tekintve, hogy költő és képzőművész volt egy személyben, kedvelt és nemzetközileg is értékelt műfajává az írott nyelvet és a képiséget ötvöző vizuális költészet lépett elő. Ilyen jellegű munkái közül kiemelkedik a jugoszláv polgárháború témájára halála előtt alkotott sorozata a 90-es évek elejéről. Grafovizuális kísérleteit több egyedi művész-könyvben összegezte, a költészet fogalmi vizsgálatára pedig az érsekújvári fesztiválon 1990-ben bemutatott *Poetry* című performanszában tett kísérletet. Szabadkáról írott művészregényét már nem sikerült befejeznie.

Matković a Délvidék egyik legszorgalmasabb Tsúszó-kutatójaként is hallatott magáról. A szabadkai Városi Könyvtár helytörténeti munkatársaként György Mátyás helyi Kassák-hívő költő és földbirtokos munkásságát kutatva lelt rá azokra a dokumentumokra, melyek szerint az ifjú Tsúszó Sándor közvetlenül a II. világháború kitörése előtt látogatta meg Györgyöt, útban Olaszország felé. A régi avantgárdista lelkesedett Tsúszó „áthúzott” verseiért, és arra biztatta, folytassa ez irányú kísérleteit. Előkerült a György-hagyatékából a következő, 1940. január 15-én keltezett Tsúszó-vers is:

indeficiens györgy mátyásnak

én világom
ó borotvám élén táncoló diabola
végzetem megkerülhetetlen
kezdetre felé
csúszik
egyre csak csúszik tova

A kiszámíthatatlan emberi sors példa értékű furcsaságának bizonyult, amikor a rijekai (fiu-me) Jugoszláv Fiatal Művészek Biennáléján 1983-ban kiállító Matković a parti sétány egyik padjára telepedve megismerkedett egy előrehaladott korú férfiúval. A Hotel Dubrovnik lakójáról kiderült, hogy ő Tsúszó Sándor, aki elsősorban ízületi bajait kezelgetti a néhai Osztrák–Magyar Monarchia kies üdülőhelyén, azon túl pedig honvágát is, amely huzamos svédországi tartózkodása folyamán ugyancsak elhatalmasodott. A váratlan találkozás örömeire azon nyomban felbontottak egy palack Chiantit. Tsúszó végtelenül elérzékenyült, amikor Matković beszámolt neki György Mátyás-kutatásairól, elmondva neki, hogy a sok papír között az ő két képversére is rábukkant. Tsúszó azzal a meglepéssel távozott vissza Skandináviába, hogy a fiatal nemzedékek nem feledkeztek meg róla, és tisztelik költészeti vívmányait. Ennek a tudatában rendelkezett úgy, hogy ne szülőfalujában, Losoncon, hanem Kassák Lajos szülőhelyén, Érsekújváron helyezték örök nyugalomra. Valószínűleg hallott róla, hogy ott már bontogatja a szárnyát néhány tehetséges fiatal költő és képzőművész.